

ЛАТИШЕВА В. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії,
історії держави та права
(Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського)

ПРИЛИПКО В. М.,

викладач кафедри теорії,
історії держави та права
(Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського)

УДК 346.544.44 : 338.439.4 (477)

МАРКУВАННЯ ОРГАНІЧНИХ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

У статті проведено дослідження норм права, що регулюють відносини у сфері маркування органічних харчових продуктів, які є важливим елементом забезпечення прав споживачів на якісну і безпечну продукцію. Визначено подальший розвиток і вдосконалення законодавства у вказаній сфері.

Ключові слова: маркування, органічний продукт, сільськогосподарський продукт, захист прав споживачів, «грінвошинг».

В статье проведено исследования норм права, которые регулируют отношения в сфере маркировки органических пищевых продуктов, являются важным элементом обеспечения прав защиты потребителей на качественную и безопасную продукцию. Определено дальнейшее развитие и усовершенствование законодательства в указанной сфере.

Ключевые слова: маркировка, органический продукт, сельскохозяйственный продукт, защита прав потребителей, «гринвошинг».

The article deals with the study of the norms of law govern in relations in the labeling of organic food which are an important element of consumer rights to quality and safe products. It has been determined the further development and improvement of legislation in this sector.

Key words: labeling, organic product, agricultural product, consumer protection, „green washing”.

Вступ. На даний час багато українців має бажання харчуватися здоровою їжею. Споживач, до якого правильно донесли інформацію про продукцію органічного походження, готовий заплатити більшу ціну, адже йдеться про здоров'я. Саме тому маркування органічних харчових продуктів має важливе значення для забезпечення споживача необхідною, доступною, достовірною та своєчасною інформацією, яка підтверджує їх якість і безпеку. Відповідно до цього, виникає потреба у посиленні значення правового регулювання. У свою чергу, удосконалення правового регулювання суспільних відносин у сфері маркування органічних харчових продуктів потребує наукового опрацювання їх законодавчої бази. Отже, постає

завдання щодо проведення комплексного аналізу чинних нормативно-правових актів, які їх регулюють.

На сьогодні, теоретичні проблеми удосконалення законодавства у сфері маркування органічних харчових продуктів окремо в юридичній літературі не досліджувалися. Ми вважаємо, що вказану сферу суспільних відносин необхідно розглядати як складову галузі правового забезпечення безпечності і якості сільськогосподарської продукції, яка, у свою чергу, є предметом дослідження багатьох юристів-учених [1].

Постановка завдання. У процесі наукового дослідження необхідно провести науково-теоретичний аналіз нормативно-правових актів, які визначають правовий режим, довести об'єктивну необхідність відособленого правового регулювання вказаних відносин і визначити подальший розвиток і удосконалення законодавства у сфері маркування органічних харчових продуктів.

Результати дослідження. Органічне виробництво – це цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного розмаїття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин і метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, виготовлених з використанням речовин і процесів природного походження. Таким чином, метод органічного виробництва виконує подвійну соціальну функцію: з одного боку, забезпечує специфічний ринок, який відповідає потребам споживача в органічній продукції, а з іншого – забезпечує загальне благо, сприяючи захисту довкілля, належному дотриманню тварин, а також розвитку сільської місцевості [2, с. 6].

2008 року Федерацією органічного руху України за дорученням Міністерства аграрної політики України розроблено Концепцію державної Програми розвитку органічного виробництва в Україні [3]. Метою вказаної Програми є забезпечення сталого розвитку аграрного комплексу України шляхом розвитку та підтримки ведення органічного виробництва як одного з пріоритетних напрямів реалізації державної аграрної політики. Зважаючи на це визначено напрями виконання Програми: законодавче та нормативне забезпечення розвитку органічного виробництва, розвиток сфери виробництва, розвиток аграрного ринку, безпека харчування та виробництво якісних продуктів тощо.

Важливо зазначити, що у законодавстві окремо не вживається термін «органічна харчова продукція». Значна увага приділяється сільськогосподарській продукції та сировині. Таким чином, необхідно провести співвідношення обох термінів.

Органічне сільське господарство – виробнича система, що підтримує здоров'я ґрунтів, екосистем і людей. Воно залежить від екологічних процесів, біологічної різноманітності та природних циклів, характерних для місцевих умов, при цьому уникається використання шкідливих ресурсів, які викликають несприятливі наслідки. Органічне сільське господарство поєднує в собі традиції, нововведення та науку з метою покращення стану навколишнього середовища та сприяння розвитку справедливих взаємовідносин і належного рівня життя для всього вищезазначеного [2, с. 3-4].

С. І. Бугера у монографії «Якість сільськогосподарської продукції. Правове регулювання» стверджує, що вирішення проблеми якості сільськогосподарської продукції лише через суто організаційно-технологічний напрям не забезпечить необхідного результату, оскільки мета виробника та потреби споживача такого виду продукції не співпадають. Єдиним чинником впливу при цьому може виступати лише правове регулювання, що формує правове поле діяльності у даному секторі економіки [3, с. 316].

Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 03.09.2013 № 425-18 [4] визначає правові й економічні основи виробництва і обігу органічної сільськогосподарської продукції та сировини, заходи контролю та нагляду за такою діяльністю і спрямований на забезпечення справедливої конкуренції та належного функціонування ринку органічної продукції та сировини, покращення основних показників стану здоров'я населення, збереження навколишнього природного середовища, раціонального використання ґрунтів, забезпечення раціонального використання та відтворення

природних ресурсів, а також гарантування впевненості споживачів у продуктах і сировині, маркованих як органічні.

Таким чином, термін «органічна харчова продукція» є складовою поняття «органічна сільськогосподарська продукція», і його варто використовувати як кінцевий результат на етапі передачі товару суб'єктам торгівельної діяльності. Відповідно до цього, на указаному етапі важливого значення набуває маркування. Отже, термін «маркування» доцільно застосовувати саме до органічних харчових продуктів.

До законодавчих актів, що регулюють відносини у сфері маркування органічних харчових продуктів, належать: Закон України «Про захист прав споживачів» від 01.12.2005 № 3161-IV [5], Закон України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» від 06.09.2005 № 2809-IV [6], Закон України «Про інформацію» 18.02.2011 № 2938-VI [7] та ін.

Відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» [5] споживачу повинна надаватися необхідна, доступна, достовірна та своєчасна інформація про продукцію в обсягах, передбачених п. 1 ст. 15. Відповідно до п. 2 ст. 15 указанного Закону інформація доводиться до відома споживачів виробником (виконавцем, продавцем) у супровідній документації, що додається до продукції, на етикетці, а також у маркуванні чи іншим способом (у доступній наочній формі), прийнятим для окремих видів продукції, і має містити, зокрема, дані про ціну (тариф), умови та правила придбання продукції.

Статтею 38 Закон України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» [6] визначено такий зміст етикетування харчових продуктів: назва харчового продукту; назва та повна адреса і телефон виробника; кількість нетто харчового продукту у встановлених одиницях виміру; склад харчового продукту у порядку переваги складників, у тому числі харчових добавок і ароматизаторів, що використовувались у його виробництві; калорійність і поживну цінність із вказівкою на кількість білка, вуглеводів і жирів у встановлених одиницях виміру на 100 грамів харчового продукту; кінцева дата споживання «вжити до» або дата виробництва та строк придатності; номер партії виробництва; умови зберігання та використання, якщо харчовий продукт потребує певних умов зберігання та використання для забезпечення його безпечності та якості; застереження щодо споживання харчового продукту певними категоріями населення.

На сьогодні в Україні відсутні спеціальні вимоги щодо обов'язкового підтвердження продукції на відповідність екологічним стандартам. Разом із тим, стандарти систем екологічного управління, зокрема по екологічному маркуванню, які були затверджені в Україні у цій сфері, повністю гармонізовані із міжнародними та відповідають стандарту ISO серії 14000.

Усі харчові продукти, що знаходяться в обігу в Україні, етикетуються державною мовою України та містять інформацію у доступній для сприймання споживачем формі. Написи на етикетці харчового продукту, такі як: «повністю натуральний», «органічний», «оригінальний», «без ГМО» (генетично модифікованих організмів) тощо, та інша інформація, на додаток до тієї, що зазначена вище, підлягає перевірці у порядку, установленому відповідними нормативно-правовими актами, виданими на виконання Закону України «Про захист прав споживачів» [5].

Також зазначаємо, що згідно зі ст. 23 зазначеного Закону [5] за порушення права споживача на отримання необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про продукцію застосовується штраф у розмірі тридцяти відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі, коли відповідно до закону суб'єкт господарської діяльності не веде обов'язковий облік доходів і витрат, – у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Статтею 9 «Право на інформацію» Закону України «Про інформацію» [7] установлене, що кожному громадянину забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законами України. Стаття 47 «Відповідальність

за порушення законодавства про інформацію» цього ж закону, визначає, що відповідальність за порушення законодавства про інформацію несуть особи, винні у вчиненні таких порушень, як: надання інформації, що не відповідає дійсності; несвоєчасне надання інформації; навмисне приховування інформації.

Порушення у сфері маркування органічних харчових продуктів має назву «грінвошінг». Терміном «грінвошінг» (greenwashing) позначають явище, коли виробники заявляють про екологічну чистоту своєї продукції, не маючи на те підстав. Грінвошінг може набувати різної форми. Хтось, приміром, рекламує екологічність одного з компонентів продукту і скромно мовчить про виробництво, яке створює значне навантаження на зовнішнє середовище, хтось – говорить про екологічність продукту, не маючи на це достатньо підстав, а хтось взагалі ліпить на упаковку вигадані власним відділом маркетингу «екомаркування» [8]. У свою чергу, зазначене доводить, що для уникнення порушення при переробці та пакуванні органічної сільськогосподарської продукції, доцільно здійснювати маркування саме органічних харчових продуктів.

Згідно зі ст. 1 «Терміни та їх визначення» Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» [6] визначено, що харчовий продукт вважається неправильно маркованим, якщо: етикетка підроблена або вводить в оману; харчовий продукт продається під назвою іншого продукту; інформація не подана державною мовою; харчовий продукт упакований, заповнений у тару або підготовлений таким чином, що це вводить в оману; етикетка харчового продукту не відповідає обов'язковим вимогам цього Закону щодо етикетування харчового продукту; етикетка містить слова, словосполучення або дані, які важко прочитати або розуміти звичайному споживачу за звичайних умов використання, показу та продажу товару; харчовий продукт піддавався дозволений радіоактивній обробці у будь-якій формі з метою збереження та забезпечення безпечності харчового продукту, а інформація про назву і адресу виробника, який здійснив радіоактивну обробку, не зазначена на етикетці згідно з вимогами етикетування, що визначені у цьому Законі, за винятком нефасованого товару, який не має етикеток та інформація стосовно якого повинна супроводжувати обіг, зазначатися у супровідному документі, який засвідчує те, що нефасований харчовий продукт піддавався радіоактивній обробці.

Висновки. Таким чином, у процесі проведеного дослідження ми встановили, що маркування органічних харчових продуктів є важливим елементом забезпечення прав споживачів на якісну та безпечну продукцію. Предметом правового регулювання маркування органічних харчових продуктів є сукупність урегульованих правовими нормами суспільних відносин щодо подання інформації про безпечний і якісний товар, який відповідає встановленим екологічним критеріям і підтверджується сертифікатом екологічного маркування згідно зі ISO 14000. Маркування органічних харчових продуктів – це кінцевий результат на етапі передачі товару суб'єктам торгівельної діяльності.

Проведене дослідження встановлює необхідність відособленого правового регулювання вказаних відносин і використання у зв'язку з цим нових, своєрідних методів регулювання, правових принципів, узагальнених категорій для підвищення регулятивної взаємодії правової системи на відносини у сфері якості та безпеки харчових продуктів.

Список використаних джерел:

1. Поліводський О. А. Правове регулювання реалізації сільськогосподарської продукції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / О. А. Поліводський. – К., 1999. – 17 с.; Бугера С. І. Якість сільськогосподарської продукції: правове регулювання / С. І. Бугера. – К. : Друк. «Бізнесполіграф», 2012. – 423 с.; Бакай І. М. Виробничо-господарська діяльність суб'єктів аграрного підприємництва: еколого-правові проблеми / І. М. Бакай. – К. : ВПЮЛ, 1997. – 72 с.; Ковальчук Т. Г. Правові питання забезпечення екологічної безпеки продуктів харчування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Т. Г. Ковальчук. – К., 1996. –

20 с.; Земко А. М. Правові аспекти забезпечення якості продукції, виробленої в підсобних виробництвах і промислах / А. М. Земко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 8. – С. 44-47.

2. Довідник стандартів ЄС щодо регулювання органічного виробництва та маркування органічних продуктів. / Є. Милованов, С. Мельник, О. Демидов та ін. – Львів: ЛА «Піраміда», 2008. – 204 с.

3. Бугера С. І. Якість сільськогосподарської продукції: правове регулювання / С. І. Бугера – К.: Друк. «Бізнесполіграф», 2012. – 423 с.

4. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 03.09.2013 року № 425-18 // Офіційний вісник України від 18.10.2013. – 2013. – № 7 – С. 7. – Ст. 2893. – Код акта 69114/2013.

5. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про захист прав споживачів» від 01.12.2005 року № 3161-IV // Офіційний вісник України від 25.01.2006. – 2006. – № 1 – С. 11.

6. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про якість і безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» від 06.09.2005 року № 2809-IV // Офіційний вісник України від 02.11.2005. – 2005. – № 42 – С. 11.

7. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію»» від 03.01.2011 року № 2938-VI // Офіційний вісник України від 18.02.2011. – 2011. – № 10 – С. 21.

8. Грицак Н. «Зелений» тренд, на службі агромаркетингу / Н. Грицак // «Агробізнес сьогодні». – № 21 (268). – 2013. – С. 28-31.

СВЯТОГОР О. А.,

аспірант

(Інститут економіко-правових досліджень

Національної академії наук України),

адвокат, журналіст

КРЕМЕНОВСЬКА І. В.,

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник,

вчений секретар

(Інститут економіко-правових досліджень

Національної академії наук України)

УДК 346.9(477)

ЛІКВІДАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ – РЕФОРМА ЧИ ШКОДА?

У статті наведено дані судової статистики за відповідними сферами судочинства, що відображають сучасний стан функціонування господарських судів. Обґрунтовано, що господарські суди сьогодні забезпечують оперативний та якісний розгляд справ, формують і застосовують правильну та однакову судову практику з вирішення господарських спорів.

Ключові слова: господарський спір, суд, статистика, судді, практика, реформа судової системи.

